

Rozvíjanie zručnosti počúvania s porozumením vo výučbe odborného nemeckého jazyka pre stredne pokročilých na Ekonomickej univerzite v Bratislave

Development of listening comprehension skills in teaching German for intermediate students at the University of Economics in Bratislava

Jana Kucharová, Ingrid Kunovská

Abstrakt: Komunikatívna výučba cudzích jazykov si vyžaduje rozvíjať u učiacich sa všetky jazykové zručnosti a kompetencie s cieľom nadobudnúť čo najvyššiu komunikatívnu kompetenciu v cieľovom jazyku. Platí to i pre výučbu odborného jazyka. Na jednotlivých fakultách Ekonomickej univerzity v Bratislave absolvujú študenti dvoj- až trojsemestrálne kurzy odborného jazyka v dvoch zvolených cudzích jazykoch. Nemecký jazyk je po angličtine druhým najpočetnejšie zastúpeným cudzím jazykom v rámci výučby na našej univerzite. Študenti si nemčinu vyberajú predovšetkým ako druhý cudzí jazyk. Úroveň jeho ovládania je preto nižšia, v rámci týchto kurzov dosahuje maximálne úroveň B1 podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky. O to viac je potrebné ponúknuť študentom možnosť zlepšovať ich komunikačné schopnosti pomocou rôznych metód, foriem i prostriedkov výučby a ukázať im, ako sa jazykovej výučbe môžu venovať aj samostatne, po absolvovaní kurzov odborného nemeckého jazyka v rámci ich vysokoškolského štúdia. Preto sme sa v rámci projektu KEGA (KEGA 005EU-4/2018) rozhodli zaoberať problematikou rozvíjania receptívnej jazykovej zručnosti počúvania s porozumením v rámci výučby odborného nemeckého jazyka pre stredne pokročilých na jednotlivých fakultách Ekonomickej univerzity v Bratislave. Ako prostriedok na rozvíjanie počúvania s porozumením sme si na už existujúcej platforme vytvorili vlastný podcast. Použili sme ho ako médium, prostredníctvom ktorého sme postupne študentom zverejňovali nahrávky s textami na počúvanie s porozumením a rôzne typy úloh k nim. V príspevku prezentujeme čiastkové výsledky našej doterajšej práce a formulujeme východiská pre ďalšie, ešte hlbšie skúmanie zvolenej problematiky.

Kľúčové slová: audionahrávky, autenticnosť, nové médiá, počúvanie s porozumením, podcast, úlohy

Abstract: Communicative foreign language learning requires learners to develop all language skills and competences in order to acquire the highest communicative competence in the target language. This also applies to the teaching of professional language. At the faculties of the University of Economics in Bratislava, students take two- to three-term courses of the professional language in two selected foreign languages. German is the second largest foreign language after English at our university. Students choose German primarily as a second foreign language. The level of proficiency is therefore lower, with a maximum B1 level according to the Common European Framework of Reference for Languages. All the more it is necessary to offer students the opportunity to improve their communication skills by means of various methods, forms and means of teaching and to show them how they can also pursue their own language

teaching after attending German language courses in their higher education. Therefore, within the KEGA project (KEGA 005EU-4/2018) we decided to address the issue of developing receptive language skills of listening comprehension in the framework of teaching German for intermediate students at various faculties of the University of Economics in Bratislava. As a means of developing listening comprehension, we have created our own podcast on an existing platform. We used it as a medium, through which we gradually published the recordings with texts for listening with comprehension and various types of tasks to them. In the paper we present partial results of our work so far and formulate the starting points for further, even deeper examination of the chosen issue.

Key words: audio recordings, authenticity, new media, listening comprehension, podcast, tasks

1 Úvod

Cieľom nášho príspevku je prezentovať doterajšie výsledky riešenia projektu KEGA (KEGA 005EU-4/2018), v rámci ktorého sa na Katedre nemeckého jazyka Fakulty aplikovaných jazykov Ekonomickej univerzity v Bratislave usilujeme napomáhať študentom rozvíjať receptívnu komunikačnú jazykovú zručnosť počúvanie s porozumením pomocou audionahrávok zverejňovaných na podcaste.

V prvej, teoretickej časti nášho príspevku, sa venujeme objasneniu niektorých kľúčových pojmov, ktoré bezprostredne súvisia s problematikou rozvíjania komunikačnej jazykovej zručnosti počúvania s porozumením. Vzhľadom na komplexnosť skúmanej problematiky a rozsah nášho príspevku sa zameriavame len na tri zo spomínaných kľúčových pojmov, ktoré z hľadiska zamerania nášho projektu na Ekonomickej univerzite v Bratislave zohrávajú v kontexte cudzojazyčnej výučby významnú úlohu. V úsilí podčiarknuť dôležitosť rozvíjania počúvania s porozumením s cieľom nadobudnúť komunikatívnu kompetenciu študentov v reálnych komunikačných situáciách, sa v našom príspevku venujeme autentickejšť ako jednému z dôležitých atribútov materiálov, v našom prípade textov, používaných v cudzojazyčnej výučbe. Keďže náš projekt realizujeme pomocou podcastu, považujeme tiež za dôležité stručne poukázať na výhody využívania nových médií vo výučbe cudzích jazykov a faktory, ktoré môžu ovplyvňovať integráciu nových médií do výchovno-vzdelávacieho procesu. V závere teoretickej časti našej práce podávame krátku charakteristiku počúvania s porozumením ako komunikačnej jazykovej zručnosti, k rozvíjaniu ktorej sa realizáciou nášho projektu na Ekonomickej univerzite v Bratislave usilujeme prispieť.

Tým plynule prechádzame k druhej, praktickej časti príspevku, v ktorej predstavujeme konkrétne kroky, ktoré sme v rámci riešenia projektu doteraz podnikli. Zameriavame sa predovšetkým na charakteristiku realizácie výskumu na Katedre nemeckého jazyka Fakulty aplikovaných jazykov Ekonomickej univerzity v Brati-

slave a na prezentáciu čiastkových výsledkov, ktoré sme spracovali v priebehu doterajšej etapy výskumného procesu.

1.1 Formulácia problému a jeho teoretický kontext

Počúvanie s porozumením je jednou zo základných zručností ovládania cudzieho jazyka ako prvého aj ako druhého cudzieho jazyka. Jej nedostatočné ovládanie môže byť jednou z hlavných príčin vzniku nedorozumení v rámci konverzácie v cudzom jazyku. Preto sme sa rozhodli venovať jej zvýšenú pozornosť a v rámci výučby nemeckého jazyka ako druhého cudzieho jazyka na fakultách ekonomického zamerania Ekonomickej univerzity v Bratislave sme zatiaľ v období dvoch akademických rokov 2017/2018 a 2018/2019 uskutočnili ako súčasť projektu KEGA výskum zameraný práve na rozvíjanie zručnosti počúvania a následného spracovania počúvaných cudzojazyčných autentických textov.

Integráciu počúvania ako základnej jazykovej zručnosti do bežnej výučby cudzieho jazyka považujeme za veľmi dôležitú súčasť vyučovacieho procesu. Jej nadobudnutie je náročný proces, ktorý si vyžaduje pozornosť ako zo strany vyučujúceho, tak aj zo strany študentov. Patrí k receptívnym komunikačným jazykovým zručnostiam. Jeho základnou funkciou nie je produkcia jazykových obsahov, ale práve ich vnímanie, prijímanie a spracovávanie. Ide o aktívnu činnosť, prácu s cudzojazyčným obsahom, pri ktorej musí byť študent schopný zrealizovať súčasne viacero aktivít. Musí byť schopný identifikovať a rozlišovať znenie počutého textu, rôzne zvuky, jednotlivým zvukovým jednotkám priradiť správny význam a súčasne akceptovať rôzne tempo, rytmus a melódiu reči, ako aj prípadné odchýlky, akcent, či dialekt počutého textu. Počutý obsah textu musí byť dekodovaný, spracovaný a uložený, čo umožňuje správne pochopenie textu a jeho ďalšiu interpretáciu v rámci komunikačného procesu. Počúvanie s porozumením tak predstavuje základňu pre rozvoj ďalších produktívnych zručností, a to rozprávania a písania.

Počúvanie je definované ako multidimenzionálny konštrukt, ktorý pozostáva zo zložitých (a) afektívnych procesov, ako je motivácia k účasti na komunikácii; (b) behaviorálnych procesov, ako napríklad spätná väzba verbálnou a neverbálnou reakciou; (c) kognitívnych procesov, ako napríklad účasť, porozumenie, prijímanie a interpretovanie obsahu a relačných správ (Halone et al., 1998).

Stradiotová et al. (2018, s. 141–156) upriamujú pozornosť na rozlišovanie nasledovných typov počúvania:

1. Rozlišujúce počúvanie – je inštrumentálny typ počúvania, ktorý je primárne fyziologický a vyskytuje sa väčšinou v prijímacej fáze procesu počúvania. V tejto fáze sa zaoberáme počúvaním a sledovaním okolia, aby sme izolovali určité sluchové alebo vizuálne podnety. Napríklad môžeme zamerať naše počúvanie na určitú časť chodníka, dvora, etc., aby sme zistili, či nám nehrozí nebezpečen-

stvo (Hargie, 2011, s. 185). Je to základná forma počúvania, ktorá je základom pre ostatné typy počúvania. Podľa Wolvina a Coakleya (1993, s. 18–19) môže byť tento typ počúvania zdokonalený. Hudobníci využívajú tento typ počúvania pri izolovaní špecifických zvukových stimulov.

2. Informačné počúvanie – cieľom informačného počúvanie je porozumieť a uchovávať informácie. Tento typ počúvania nie je vyhodnocujúci a je bežný v kontexte výučby a učenia. Používame ho napríklad pri počúvaní správ, odkazov v mobilných telefónoch, informatívnych stretnutiach v práci, pri prijímaní pokynov, etc. Vzhľadom na to, že zapamätanie a vybavenie si informácie sú dôležitými súčasťami informačného počúvania, kľúčové pre tento typ počúvania sú schopnosť sústrediť sa a dobré pamäťové zručnosti.
3. Kritické počúvanie – cieľom kritického počúvania je analyzovať alebo vyhodnotiť správu na základe informácií, ktoré sú prezentované ústne a informácií, ktoré možno vyvodit' z kontextu. Kritický poslucháč vyhodnotí správu a prijme ju, odmietne ju alebo sa rozhodne, že informácie, ktoré dostal, nie sú preňho dostačujúce a vyhladá ďalšie informácie. Kritické počúvanie zvyčajne zahŕňa riešenie problémov a rozhodovanie.
4. Empatické počúvanie – tento typ počúvania je najnáročnejšou formou počúvania a stretávame sa s ním, keď sa pokúšame porozumieť tomu, čo si hovoriaci myslí alebo čo cíti. Je to schopnosť vcítiť sa do jeho myslenia a pocitov. Empatické počúvanie je kľúčom k dialógu a pomáha udržiavať medziludské vzťahy. Aby sa dosiahol dialóg, musia ľudia disponovať určitým stupňom otvorenosti a zdvorilosti, ktorá im umožňuje byť empatickými a zároveň veriť a obhajovať svoje vlastné postavenie. Ako príklad môžeme uviesť poradcov, terapeutov, etc., ktorí používajú empatické počúvanie, aby pochopili a nakoniec pomohli svojim klientom. Tento typ počúvania nezahŕňa rozhodovanie ani ponuku poradenstva, ale povzbudenie rečníka, aby vysvetlil a spracoval svoje pocity a emócie. Zručnosti, ako je objasnenie a reflexia, sa často používajú na to, aby sa zabránilo nedorozumeniam.

V kontexte výučby cudzích jazykov sa počúvanie s porozumením chápe ako zručnosť integrujúca komunikačné činnosti a stratégie, ktoré používateľovi cudzieho jazyka umožňujú porozumieť hovorenému jazykovému prejavu. V rámci komunikačných jazykových zručností patrí spolu s čítaním s porozumením k tzv. receptívnym zručnostiam, pretože primárne má charakter prijímania hotového jazykového obsahu a práce s ním. Brinitzerová et al. (2013, s. 24–25) formulujú niekoľko špecifických vlastností počúvania:

- to, čo počujeme, nemôžeme ovplyvniť,
- „prchavosť“, pominuteľnosť počutého,
- bezprostrednosť, priamosť počutého, recepcia je neovládateľný, neriadený proces,

- paralelný priebeh viacerých kognitívnych procesov (dekódovanie, redukcia, ukladanie, predvídanie, tvorenie hypotéz a ich overovanie a verifikácia prípadne modifikácia),
- jazyk je spontánny, závisí od momentálnej situácie hovoriaceho, stavba viet je jednoduchá, počúvanie je sprevádzané zvukmi z prostredia, v ktorom prebieha.

V Spoločnom európskom referenčnom rámci (2006) pre jazyky je počúvanie alebo sluchová recepcia považovaná za súhrnný pojem receptívnych činností a stratégií, pri ktorých používateľ jazyka ako poslucháč prijíma a spracúva hovorený vstup pochádzajúci od jedného alebo viacerých hovoriacich. Autori SERR zaradujú k činnostiam počúvania:

- počúvanie verejných hlásení (informácie, pokyny, upozornenia, atď.),
- počúvanie médií (rozhlas, televízia, nahrávky, film),
- počúvanie v úlohe člena prítomného publika (divadlo, verejná schôdza, verejná prednáška, zábavné podujatia atď.),
- náhodne vypočuté rozhovory atď.

Formulujú tiež dôvody, ktoré používateľa jazyka vedú k tomu, aby počúval. Ide o tieto dôvody:

- porozumenie jadrú vecí,
- zachytenie špecifických informácií,
- detailné porozumenie všetkému,
- pochopenie naznačených súvislostí atď. (SERR, 2006).

Samozrejme, všetky aspekty počúvania s porozumením je potrebné chápať s prihliadnutím na jazykovú úroveň konkrétnej učebnej skupiny.

Súčasťou výučby cudzích jazykov je i práca s rôznymi typmi materiálov a podkladov s rôznorodým obsahom. Práca s nimi podporuje počas vyučovania, ale aj v rámci samostatného štúdia v domácom prostredí, význam autentickosti, preto je výber vhodných materiálov, textov a iných učebných zdrojov veľmi dôležitý. Cieľom výučby cudzích jazykov by malo byť dosiahnuť prostredníctvom autentických obsahov a nových realite zodpovedajúcich úloh počas vyučovania skutočne autentickosť aj v interakcii a komunikácii, čo môžu veľmi dobre podporiť aj moderné médiá. Autentické texty predstavujú prostriedok osvojenia si cudzieho jazyka, cudzej kultúry. Reprezentujú model kultúry cieľového jazyka. Sú učebným materiálom, ktorý nie je umelo vytvorený pre špecifické metodické účely. Na rozdiel od didaktizovaných textov disponujú vlastnosťou, ktorou je splnenie sociokultúrneho účelu v spoločenstve hovoriacich, z ktorého daný text aj pochádza. Ako uvádza Civegna (2005, s. 168–172), texty pochádzajú z jazykového spoločenstva, v ktorom

je daný jazyk používaný ako materinský jazyk a kompletne odzrkadľujú vzťahy medzi pôvodnými tvorcami textu a ich prostredím.

Existuje niekoľko definícií a charakteristík pre stupeň autenticity cudzojazyčného textu. Niektoré tvrdia, že text možno považovať za autentický alebo autenticky pôsobiaci vtedy, keď nie je napísaný pre vyučovanie, ale pre „skutočný život“, za účelom uskutočnenia reálnej komunikácie.

Výhod začlenenia autentických textov v rôznych formách do výučby cudzích jazykov je niekoľko. V rámci nášho projektu, ktorý realizujeme na fakultách Ekonomickej univerzity v Bratislave, sa venujeme predovšetkým textom v podobe autentických audionahrávok, ktoré sme začlenili do výučby nemeckého jazyka ako druhého cudzieho jazyka. V prvom rade by sme chceli zdôrazniť pozitívny vplyv takýchto textov na motiváciu študentov, ktorí prostredníctvom autentických textov prichádzajú do intenzívnejšieho kontaktu s cudzím jazykom, s jeho špecifikami. Študenti sú tak v priamom kontakte so „skutočným“ jazykom, ktorý nemusí byť vždy očistený od nespisovných výrazov či slangu. Autentické texty sú taktiež zdrojom autentických kultúrnych a krajinovedných informácií o danej cudzojazyčnej oblasti. Vhodným výberom a prácou s autentickými materiálmi v rámci vyučovacieho procesu sa podporuje kreatívny prístup v procese výučby. Pritom je však veľmi dôležité, aby vyučujúci upriamili svoju pozornosť na potreby skupiny a jednotlivcov. Ich potreby a úroveň ovládania cudzieho jazyka musia byť v tomto procese akceptované a zohľadňované. V inom prípade hrozí, že stanovené ciele sa vo vzdelávacom procese nedosiahnu.

V tejto súvislosti by sme ešte chceli poukázať na význam autenticity vo výučbe cudzích jazykov pri nadobúdaní a ďalšom rozvoji pragmatickej kompetencie, pod ktorou rozumieme schopnosť jednotlivca vytvoriť v rámci komunikácie vzťahy, súvislosti medzi jazykovými formami, kontextom, situáciou, ako aj medzi osobami, ktoré sa komunikácie zúčastňujú.

Zaradenie nových médií do vyučovania cudzích jazykov si vyžaduje premyslenie pôvodnej formy vyučovania a učenia sa a uvedenie si toho, akú pridanú hodnotu takáto forma výučby proti tradičnej predstavuje a aká sa zo strany vyučujúcich aj študentov očakáva. Integráciou textov, videí, animácií aj audiotextov v cudzom jazyku sa stáva vyučovací proces zaujímavejším, motivujúcejším. Ich obsahy sú prezentované názornejšie ako v tradičných médiách. Ďalšou z výhod práce s novými médiami v rámci výučby je objektívnosť. Spočíva v tom, že všetci študenti majú rovnaké podmienky pre ich aktivity, pre vypracovávanie zadaných úloh, rušivé momenty a efekty sympatií a antipatií medzi študentom a vyučujúcim sú prakticky nemožné. Svoje špecifiká má aj kombinovaná forma výučby, ktorá pozostáva z tradičnej formy vyučovacej hodiny, ktorá je doplnená modernými médiami. Vtedy je možné zmysluplne realizovať kooperatívnu výučbu s individuálnym štúdiom v prostredí školy alebo doma.

Efektívne zaradenie nových metód a médií do výučby cudzieho jazyka je vždy závislé od viacerých faktorov. Sú nimi študijná skupina, úroveň ovládania daného cudzieho jazyka v danej skupine, školská a vyučovacia situácia, stanovenie cieľa, ktorý má byť dosiahnutý, učebné obsahy, ako aj učebné predpoklady a potreby študentov. Len samotné zaradenie nových médií do výučby však nie je zárukou dosiahnutia očakávaného efektu. Ich didaktická pridaná hodnota sa dá dosiahnuť len ich dobre premyslenou integráciou v realizovanom didaktickom koncepte výučby.

2 Metodológia výskumu na Ekonomickej univerzite v Bratislave

Rozvíjaniu receptívnej komunikačnej jazykovej zručnosti počúvanie s porozumením venujeme na Ekonomickej univerzite osobitnú pozornosť predovšetkým v rámci projektu KEGA (KEGA 005EU-4/2018), ktorý riešime v období kalendárnych rokov 2018 až 2020. Hlavným cieľom projektu je skúmanie vplyvu používania webovej aplikácie audioblog na rozvoj jazykových zručností počúvania s porozumením, hovorenia a na motiváciu študentov študovať cudzí jazyk vo zvýšenej miere a používať audioblog pri ich štúdiu. Cieľom projektu je aj komparácia tradičnej formy výučby cudzích jazykov s výučbou podporovanou modernými technológiami, v tomto prípade s výučbou, v ktorej by sa využívala okrem tradičnej výučby v triede aj výučba podporovaná webovou aplikáciou audioblog. Výstupom projektu bude vyhodnotenie dát výskumu a vytvorenie metodické príručky (manuálu), ktorá by v budúcnosti slúžila učiteľom ako metodický návod na používanie audioblogu vo výučbe cudzích jazykov. Projekt realizujeme v rámci výučby anglického a nemeckého jazyka ako cudzieho jazyka. Motiváciou pre zapojenie sa do vyššie uvedeného projektu je aj naše úsilie využiť veľký záujem mladej generácie o nové médiá, predovšetkým internet, na to, aby sa zlepšili v ich cudzojazyčných zručnostiach, v našom prípade v počúvaní s porozumením. Predpokladáme, že ich neobmedzený prístup k internetu u nich podporí aj ich záujem k využívaniu tohto média v rámci osvojovania si nemeckého jazyka.

Keďže nemecký jazyk si, vzhľadom na doteraz povinnú výučbu angličtiny od základnej školy, študenti vyberajú predovšetkým ako druhý cudzí jazyk, rozhodli sme sa náš výskum realizovať v rámci učebných skupín Odborného nemeckého jazyka pre stredne pokročilých. Ide o trojsemestrálny kurz nemeckého jazyka ako druhého cudzieho jazyka, ktorý na Katedre nemeckého jazyka Fakulty aplikovaných jazykov Ekonomickej univerzity v Bratislave absolvujú študenti Obchodnej a Národohospodárskej fakulty. Spomínaný kurz je nastavený tak, že študenti by mali začínať na jazykovej úrovni A2 podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky a po troch semestroch by mali dosiahnuť úroveň B1+. Samotný výskum a prácu na rozvíjaní počúvania s porozumením realizujeme v druhom semestri tohto kurzu, teda v rámci predmetu Odborný nemecký jazyk pre stredne pokročilých 2. Cieľovou skupinou sú študenti druhého ročníka bakalárskeho

stupňa vyššie spomínaných fakúlt Ekonomickej univerzity v Bratislave. V súlade s cieľom riešeného projektu KEGA prebieha náš výskum v dvoch paralelných skupinách, z ktorých jedna je experimentálna a druhá kontrolná. Na vytváranie učebných skupín nemáme stanovené kritériá. Jednotlivé skupiny, ktoré sú pomerne heterogénne, tvoria študenti zapísaní na daný predmet. Heterogénnosť skupín je zapríčinená tým, že študenti na začiatku kurzu Odborného nemeckého jazyka pre stredne pokročilých neabsolvujú vstupné testy a počas troch semestrov kurzu nepracujú v pôvodných skupinách.

V rámci obidvoch výskumných skupín (experimentálnej aj kontrolnej) sa v druhom týždni semestra píše so študentami vstupný test zameraný na počúvanie s porozumením. Test pozostáva z ôsmich krátkych (pribl. minútových) nahrávok. Ku každej z nich musia študenti vyriešiť dve úlohy s výberom odpovede – výber z 2 alebo z 3 možností, pričom vždy je správna iba jedna ponúkaná možnosť. K voľbe uvedeného typu úloh nás viedla práve spomínaná heterogénnosť učebných skupín a aktuálna skutočnosť, že úroveň ovládania nemeckého jazyka ako druhého cudzieho jazyka má v ostatnom období klesajúcu tendenciu. Úlohy vo vstupnom teste sú tematicky orientované predovšetkým na všeobecný jazyk (každodenné komunikačné témy) s postupným prechodom aj k odbornejším témam (pracovné prostredie, dohodnutie termínu).

Študenti experimentálnej skupiny následne od 2. do 11. týždňa semestra dostávajú týždenne jednu nahrávku s úlohami na podcast, ktorý sme si vytvorili na už existujúcej platforme <https://hoerverstehen.podbean.com>. Nahrávky ku všetkým zadávaným úlohám používame z verejne dostupných internetových zdrojov (predovšetkým z <https://www.audio-lingua.eu/>). Náročnosť zadávaných úloh sa postupne zvyšuje. Mení sa ich tematické zameranie aj typ. Kým vo vstupnom teste sme uprednostnili výlučne úlohy s výberom odpovede (zatvorené otázky), v rámci počúvaní počas jednotlivých týždňov semestra sú študenti konfrontovaní jednak s úlohami s výberom odpovede, jednak s úlohami na doplnenie odpovede (otvorené otázky). Z úloh s výberom odpovede využívame dichotomickú úlohu (richtig/falsch). Vzhľadom na to, že pravdepodobnosť správnej odpovede pri tomto type úlohy je pomerne vysoká, využívame ju predovšetkým v rámci prvej polovice zadávaných úloh. Z úloh na doplnenie správnej odpovede využívame doplnenie slov, odpovede na otázky celou vetou a doplnenie chýbajúcich slov do krátkeho zhrnutia vypočutého textu. V úlohách, v ktorých mali študenti formulovať celé vety – odpovede na otázky celou vetou – sme pri hodnotení zohľadňovali obsahovú aj jazykovú stránku (hodnotili sme aj gramatické chyby).

Z vyššie spomenutých typov úloh, ktoré používame v rámci nášho výskumu, je zrejmé, že niektoré úlohy sú zamerané na globálne porozumenie textu (predovšetkým dichotomická úloha a úloha na dopĺňanie slov do zhrnutia vypočutého textu),

niektoré zasa na porozumenie niektorých špecifických informácií (selektívne počúvanie) alebo na porozumenie detailným informáciám (detailné počúvanie).

Témy jednotlivých textov sú, v súlade so sylabami daného kurzu a autentickým nemeckým učebným materiálom používaným v rámci jeho výučby, ktorého cieľom je pripraviť študentov na ich uplatnenie sa na pracovnom trhu v nemecky hovoriacom jazykovom prostredí, zamerané na pracovné prostredie, organizáciu pracovného dňa, pracovnej cesty, telefonické rozhovory v práci atď. Súčasťou týchto textov zámerné nie je výlučne ekonomická terminológia, pretože cieľom projektu, v rámci ktorého výskum realizujeme, je úsilie využitie jeho výstupov nielen na Ekonomickej univerzite v Bratislave, ale aj na iných univerzitách alebo odborných vysokých školách, ktorých absolventi sa po skončení štúdia chcú úspešne uplatniť na pracovnom trhu v nemeckom jazykovom prostredí.

Na obrázku č. 1 možno vidieť ukážku vyššie spomínanej platformy, ktorá nám slúžila na zverejňovanie jednotlivých nahrávok a k nim prislúchajúcich úloh pre študentov.

Obr. 1: Podcast slúžiaci na výskum rozvíjania počúvania s porozumením vo výučbe nemeckého jazyka ako druhého cudzieho jazyka

Pre výber tejto platformy sme sa rozhodli na základe dohody s kolegami realizujúcimi projekt v rámci výučby anglického jazyka. Platforma je verejne dostupná a rozsahovo dostačujúca pre naše potreby. Pri úlohách teda musíme dodržiavať pomerne obmedzený rozsah, ktorý nám platforma ponúka, musia byť formulované čo najstručnejšie, čo však v rámci nami preferovaných jazykových úrovní

v žiadnom prípade nepovažujeme za nevýhodu. V rámci semestra teda študenti dostávajú postupne 10 nahrávok, ktoré z týždňa na týždeň musia vypracované priniesť na seminár alebo zaslať elektronicky vyučujúcemu, ktorý následne vypracované úlohy zhodnotí a v rámci vyučovacích hodín študentov priebežne informuje o výsledkoch a upozorňuje ich na chyby, ktorých sa pri vypracovávaní jednotlivých úloh dopúšťajú. Tým získavajú študenti spätnú väzbu s cieľom vyhnúť sa daným chybám pri riešení ďalších úloh. Komunikácia medzi študentmi a vyučujúcimi teda neprebíha výlučne online, má kombinovanú formu, čím cieľene podporujeme interakciu medzi vyučujúcimi a študentmi, nakoľko zastávame názor, že zaradenie akýchkoľvek, aj nových a moderných médií do vyučovacieho procesu nenahradí prítomnosť vyučujúceho, a to zvlášť, ak ide o výučbu cudzích jazykov vo forme seminára. V 12. týždni semestra píšú študenti experimentálnej a kontrolnej skupiny opäť test, tentokrát výstupný, ktorý nám slúži na overenie ich pokroku v počúvaní s porozumením. Výstupný test je obdobný vstupnému testu, obsahuje rovnaké typy úloh, s tým rozdielom, že ich náročnosť je vyššia. Študenti experimentálnej skupiny okrem toho vypĺňajú dotazník, ktorým sa usilujeme zistiť aj splnenie ďalších čiastkových cieľov projektu – napríklad komparácie motivácie študentov k štúdiu nemeckého jazyka či vplyvu používania webovej aplikácie na zverejňovanie nahrávok s úlohami atď. Dotazník obsahuje 10 otázok zameraných na zistenie spätnej väzby od študentov v súvislosti s ich motiváciou k štúdiu jazyka, so spôsobom práce s platformou, s časom stráveným pri riešení úloh, s prístupom k internetu. Zaujímá nás aj názor študentov na vhodnosť výberu jednotlivých nahrávok.

3 Doterajšie výsledky výskumu a diskusia

Keďže náš výskum je stále v procese a nie je ukončený, prezentujeme v našom príspevku jeho doterajšie výsledky so zameraním na niektoré aspekty skúmanej problematiky. V tabuľke č. 1 stručne uvádzame základné charakteristiky experimentálnej a kontrolnej skupiny v rámci doteraz vyhodnotenej etapy výskumu.

Tab. 1: Základné charakteristiky experimentálnej a kontrolnej skupiny

Charakteristika	Experimentálna skupina	Kontrolná skupina
Počet študentov:	56	60
Muži:	23	21
Ženy:	33	39
Ročník štúdia:	druhý	druhý
Stupeň štúdia:	prvý	prvý
Fakulta EU v Bratislave:	OF, NHF	OF, NHF

Odchýlka v počte študentov v experimentálnej a kontrolnej skupine je daná rozdielnym počtom študentov v jednotlivých učebných skupinách v rámci predmetného kurzu.

V tabuľkách 2 a 3 sú zhrnuté doterajšie, teda len čiastkové výsledky vstupného a výstupného testu v rámci experimentálnej a kontrolnej skupiny.

Tab. 2: *Výsledky vstupného testu v rámci experimentálnej a kontrolnej skupiny*

Vstupný test (maximálny možný počet bodov 32)	Experimentálna skupina	Kontrolná skupina
Dosiahnuté maximum v bodoch	30	28
Dosiahnuté maximum v percentách	94	88
Dosiahnuté minimum v bodoch	12	8
Dosiahnuté minimum v percentách	38	25
Priemer v bodoch	20,07	20,07
Priemer v percentách	62,88	62,88

Je pozoruhodné, že experimentálna aj kontrolná skupina dosiahli vo vstupnom teste rovnaký priemerný počet bodov. Túto situáciu si vysvetľujeme práve spomínanou heterogénnosťou skupín. Na základe tohto výsledku sa domnievame, že vstupné vedomosti študentov v oboch skupinách boli na približne rovnakej úrovni. Opätovne však zdôrazňujeme, že tento poznatok nie je konečný a predpokladáme, s pribúdajúcim počtom študentov v experimentálnej i kontrolnej skupine sa postupne bude meniť.

Tab. 3: *Výsledky výstupného testu v rámci experimentálnej a kontrolnej skupiny*

Vstupný test (maximálny možný počet bodov 32)	Experimentálna skupina	Kontrolná skupina
Dosiahnuté maximum v bodoch	32	30
Dosiahnuté maximum v percentách	100	94
Dosiahnuté minimum v bodoch	12	0
Dosiahnuté minimum v percentách	38	0
Priemer v bodoch	22,5	21,97
Priemer v percentách	70,46	68,78

Ak si porovnáme obidve tabuľky s výsledkami vstupných a výstupných testov experimentálnej a kontrolnej skupiny, vidíme, že, hoci nie markantne, ale predsa, výsledky v experimentálnej skupine naznačujú, že tréning počúvania s porozumením pomocou nahrávok zverejňovaných študentom na podcaste určite prispieva k postupnému rozvíjaniu tejto receptívnej komunikačnej jazykovej zručnosti. Treba povedať, že zatiaľ ide o čiastkové výsledky výskumu, pretože jeho realizácia bude pokračovať aj v nastávajúcom akademickom roku. Znamená to, že sa značne zvýši výskumná vzorka v oboch skupinách. Do akej miery ďalšie etapy výskumu ovplyvnia jeho doterajšie výsledky, budeme prezentovať v našich ďalších prácach a príspevkoch.

Na mieru rozvíjania komunikačnej jazykovej zručnosti počúvania s porozumením v experimentálnej skupine našej výskumnej vzorky majú určite vplyv aj samotné

nahrávky a typy úloh, ktoré k nim študenti majú vypracovať. Veľkou výhodou zverejnenia nahrávok a úloh na podcaste je, že sú stále dostupné a študenti sa k nim môžu kedykoľvek vrátiť. Nahrávku si môžu vypočuť neobmedzene veľa krát, rovnako úlohy môžu v priebehu daného týždňa riešiť opakovane, kedykoľvek a kdekoľvek, kde majú prístup k internetu. Keďže podcast poskytuje aj prehľady jeho navštevovanosti, môžeme konštatovať, že študenti tieto neobmedzené možnosti pomerne málo využívajú. Práve v tejto súvislosti považujeme za dôležitý aj čiastkový cieľ projektu zameraný práve na motiváciu študentov k učeniu sa cudzích jazykov. Dotazníky, ktoré študenti v experimentálnych skupinách v tejto súvislosti vyplňali, sú v súčasnosti v štádiu vyhodnocovania a budú spracované po ukončení realizácie výskumu. Z priebežnej analýzy dotazníkov sa nám však potvrdzuje, že hoci študenti považujú nahrávky a úlohy za vhodnú a zaujímavú doplnkovú formu výučby, venujú im len veľmi málo času (niekoľko minút týždenne). V tejto súvislosti by bolo podľa nás určite vhodné zaoberať sa aj touto skutočnosťou a jej príčinami.

4 Závery a podnety na ďalší výskum

Cieľom nášho príspevku bolo predstaviť jednu z možností rozvíjania receptívnej komunikačnej jazykovej zručnosti počúvania s porozumením v rámci výučby nemeckého jazyka ako druhého cudzieho jazyka na fakultách Ekonomickej univerzity v Bratislave. V rámci projektu KEGA (KEGA 005EU-4/2018) s podčiarknutím autenticity a dôležitosti využívania nových médií vo výučbe cudzích jazykov ponúkame študentom možnosť zlepšovať svoju schopnosť počúvať a spracovávať počutý jazykový obsah pomocou nahrávok a úloh zverejňovaných na podcaste. Výsledky doterajšieho výskumu naznačujú, že aj táto forma môže byť efektívnym doplnkom výučby cudzích jazykov na vysokej škole. Vyžaduje si však ešte komplexnejšie skúmanie, precíznejšie rozpracovanie a hlbšiu analýzu ďalších faktorov ovplyvňujúcich dosiahnuté výsledky študentov vo vstupných a výstupných testoch, ale aj v jednotlivých čiastkových úlohách. Ako vhodné podnety na hlbší výskum vnímame analýzu typov jednotlivých úloh vo vzťahu k riešeniam študentov (ktoré typy im robili najväčšie problémy a prečo), analýzu typov úloh vzhľadom na typ počúvania (či študentom robili viac problémy úlohy zamerané na globálne porozumenie textu alebo úlohy zamerané na porozumenie konkrétnych informácií). Rovnako, ako sme už uviedli vyššie, je potrebné analyzovať spätnú väzbu od študentov (dotazníky) a kvalitatívne posúdiť ich odpovede týkajúce sa otázok vplyvu tohto spôsobu výučby na ich motiváciu k štúdiu cudzieho jazyka. Práve tieto aspekty zvolenej problematiky plánujeme rozpracovať v druhej polovici riešenia projektu, t. j. v akademickom roku 2019/2020 a 2020/2021.

Literatúra

- BRINITZER, M. ET AL. (2013). *DaF unterrichten. Basiswissen Didaktik Deutsch als Fremd- und Zweitsprache*. Stuttgart: Ernst Klett Sprachen GmbH.
- CIVEGNA, K. (2005). Authentische Texte. In Krechel, H.-L. (2005). *Mehrsprachiger Fachunterricht in Ländern Europas*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- HARGIE, O. (2011). *Skilled Interpersonal Interaction: Research, Theory, and Practice*. London: Routledge.
- Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky. Učenie sa, vyučovanie, hodnotenie*. (2017). Bratislava: Štátny pedagogický ústav. Dostupné z https://www.statpedu.sk/files/sk/publikacna-cinnost/publikacie/serr_tlac-indd.pdf
- STRADIOTOVÁ E. (2019). *Rozvoj jazykových zručností prostredníctvom moderných technológií*. In ŠTEFANČÍK, R. (2019). *Aktuálne pohľady na výskum cudzích jazykov a interkultúrnej komunikácie*. Zborník vedeckých prác. Trnava: Slovenská spoločnosť pre regionálnu politiku pri SAV.
- STRADIOTOVÁ, E. ET AL. (2018). Počúvanie s porozumením s podporou technológií. In KUNOVSKÁ, I. (2018). *Moderné trendy vo výučbe cudzích jazykov*. Brno: Tribun EU.
- WOLVIN, A. D., COAKLEY, C. G. (1993). A Listening Taxonomy. In WOLVIN, A. D., COAKLEY, C. G. (1993). *Perspectives on Listening*. Norwood, N. J.: Ablex Publishing Corporation.

Tento príspevok je čiastkovým výstupom riešenia grantového projektu KEGA č. 005EU-4/2018 Vplyv webovej aplikácie audioblog na rozvoj jazykových zručností počúvanie s porozumením a rozprávanie vo výučbe cudzích jazykov.

Autorky

Mgr. Jana Kucharová, PhD., Katedra nemeckého jazyka, Fakulta aplikovaných jazykov, Ekonomická univerzita v Bratislave, e-mail: jana.kucharova@euba.sk

Autorka pôsobí od roku 2014 ako odborná asistentka na Katedre nemeckého jazyka Fakulty aplikovaných jazykov Ekonomickej univerzity v Bratislave. Vyučuje Odborný nemecký jazyk pre stredne pokročilých, Odborný nemecký jazyk pre pokročilých a odborné predmety v nemeckom jazyku ako Reálie nemecky hovoriacich krajín a Slovenska, Kultúra a komunikácia a Rokovania v nemeckom jazyku. Vo svojej publikačnej a vedeckej činnosti sa zaoberá didaktikou a metodikou nemeckého jazyka ako cudzieho jazyka, učebnými stratégiami, vyučovacími metódami a tvorbou testov. Nadobudnuté vedomosti a skúsenosti z tejto oblasti uplatňuje aj v rámci projektovej činnosti a prezentuje ich na konferenciách a vo svojich publikačných výstupoch doma i v zahraničí.

Mgr. Ingrid Kunovská, PhD., Katedra nemeckého jazyka, Fakulta aplikovaných jazykov, Ekonomická univerzita v Bratislave, e-mail: ingrid.kunovska@euba.sk

Autorka pôsobí ako odborná asistentka na Katedre nemeckého jazyka Fakulty aplikovaných jazykov Ekonomickej univerzity v Bratislave od roku 2001. Na všetkých odborných fakultách univerzity vyučuje Odborný nemecký jazyk pre stredne pokročilých, Odborný nemecký jazyk pre pokročilých a Reálie nemecky hovoriacich krajín a Slovenska. Svoju publikačnú a vedeckú činnosť zameriava na didaktiku a metodiku nemeckého jazyka ako cudzieho jazyka, ako aj na učebné stratégie a vyučovacie metódy v rámci výučby cudzích jazykov. Získané vedomosti a skúsenosti z uvedených oblastí uplatňuje aj v rámci projektovej činnosti a prezentuje ich na konferenciách a vo svojich domácich aj zahraničných publikačných výstupoch.